

ANY V.

Barcelona 14 d' Abril de 1895.

NÚM. 15.

ALLÓ QUE SE 'N VA

Lo rey En Pere quart conexía be als seus pobles. Als catalans los deya: Si miráu vostres furs y constitucions y privilegis, veuréu que sou los més lliures; *veurets que sots los pus franchs pobles del mon.*

Cap altra manera de parlar era, com aquesta, capaça de complaure als ciutadans de Catalunya. Perque es la nostra terra, abans que tot y per sobre de tot, terra de llibertat. Terra de llibertat ben entesa ¡héu!: no d' aquesta que ara s' es-tila, llibertat demagògica, llibertat simiesca, que, en efecte, es á la llibertat lo que 'l mico á l' home, que n' estrafá la figura y 'ls ayres y 'n te no més les endiablatures; sinó de la llibertat racional y ordenada, que repugna á les marmessories é imposicions, perque es prou entenimentada y sap bastantment de fer son dever.

Una de les manifestacions més palpables y enamoradores d' aquest taranná del nostre poble, se refereix al servey de les armes: A Catalunya may s' ha pogut sofrir la imposició del servey ab reglamen-

taria permanencia. Açó de que 'l pagés, ó 'l sabater, ó qui sia, en arribant á certa edat, hage de dexar l' ofici, abandonar al poble y la seva llar y á la seva gent, per anar dos, tres anys, á fer de soldat, posantse á les ordes d' un sargento, qui l' estiragassa, y, si á má ve, 'l bofeteja, perque no marca prou bé 'l pas, s' ha trobat sempre innecesari, inconvenient, inhumá, absurdo y altament revoltador. Aquí les quintes, ó lo que vingués en son lloch, significant lo mateix, han estat, son y serán eternament aborridas; y, no hi ha dupte, un dels dies més hermosos y plens de goig que haurá vist la terra catalana, será aquell en que nostra bandera triomfanta anunciará als fills y cridarà á les mares de Catalunya: ¡Catalans! ja no hi han més quintes!...

Lo fer de soldat, es la cosa dels catalans més odiada; però 'ls catalans saben esser soldats quan la hora n' arriba. Repugnen al servey de les armes obligatori, que 's desempenya sols perque ho manen; però 's brinden amatents, al servey de les armes quan ha de ferse. Per açó 'l crit de ¡fora quintes! es lo crit més popular de des-

lliurança del poble quin lliberrim voler creá y ha sabut manténir sempre la venerable institució del Sometent: ¡fora quints! es la fórmula més assequible de la redempció d' un pays que, sots la bandera de la llibertat, ha escrit en la historia moderna aquests noms: «Siti de Gerona,» «Victoria del Bruch,» «Campanya de Cuba» y «Presa de Tetuan.»

Molt be ha dit, donchs, lo savi mestre y patrici Mañé y Flaquer, en lo primer de la tanda d' articles que dedica al Sometent, que es aquest una institució essencialment y exclusivament catalana. Y si la condició de catalá importa, *ex natura*, la adequació al amor ordenat de la llibertat, dit está que, qui toca á la llibertat, ço es, al règimen de la expontaneïtat en la vida del Sometent, toca al principi vital de la institució; qui mata la lliure condició del Sometent, mata al Sometent.

Açó es lo que, per desgracia, están ara en camí de veure. Al davant de la institució figura, com á cos deliberatiu y legislatiu, una que 's nomena Comissió Organitzadora. L' objecte primordial, lo dever primer de tal Comissió es vetllar per lo manteniment de la institució en ses condicions essencials. No li manca pas zel á la Comissió; mes, per dissort, son zel es esgarriat. Tant esgarriat, que produheix l'efecte contrari del que 's proposa; y es que, ó no te present, ó no comprén, aquell que hem dit son dever primer y més fonamental.

Ja fa una pila de temps que 's veu á la Comissió pendre, ó tolerar, disposicions les més oposades al natural del Sometent: Un Botlletí en castellá; segells en castellá; revistes y parades á lo soldadesch... Los cors ben patricis ho miraven ab pena, y se 'n condolien. Nostre setmanari fa molt temps que doná un crit d' alerta; de segur que no haurán oblidat nostres lectors los articles que dedicá á eix assumpto nostre company En

Lluís Marsans, y tampoch aquella indignada protesta que En Morató, de Girona, 'ns enviá, allavors de la inauguració del monument dels defensors de la immortal ciutat, ab motiu de la profanació que s' hi havia feta del Sometent, fent marxar als quins á la festa concorregueren, *armas al hombro*, quatre de fondo, y uno, dos, tres, cuatro!

Abyssus abyssum invocat... Va venir l' acort de la Comissió organitzadora disposant que als individus del Sometent se 'ls hi entregarien uns porta-escopetes que la Comissió feya fabricar expressament. Aquesta decisió que, en lo fondo, era un principi d' uniformació, un atach al natural lliberrim del Sometent, consagrava una errada terrible. Los més clarividents de la institució se n' anadoren y ho censuraren. Mentrestant, vingueren los porta-escopetes de la Comissió, y, allavors, se vegé que la errada havia sigut doble: uniformar als sometents ab lo porta escopetes, una; y, dues, uniformarlos ab un porta-escopetes de colors, no de Catalunya, sinó del Estat, y contennint una llegenda en llengua castellana! Molts acabaren la paciència, y allavors començá 'l Sometent de Santa Coloma una campanya digníssima, hermosa, valenta y elevada, campanya d' aquelles que abassagarien tota la atenció y totas les simpaties de la gent de nostra terra, si á la gent permetés adonarse d' aquestes coses elevades lo seu enbabiecament ab les miseries de les pujades y baxades dels hereus del torn pacífich.

Lo Sometent de Santa Coloma, secundat últimament per lo Sr. Franch, — únich individu de la Comissió que no ha sigut sòrt de conveniencia pera la veu de la rahó, del patriotisme y fins del amor al Sometent, — si be no conseguí la victòria, en lo sentit de fer retirar los porta-escopetes tant mal ideats per la Comissió, conseguí deturar á aquesta en lo comens

de la fatal y trista pendent, obligantla á aceptar, com á tesis al menys, la conservació de una *gran part* de la llibertat dels Sometents respecte al us del porta-escopetes. La Comissió, en efecte, acordá mantenir sos porta-escopetes, ab carácter de lliures, y dexas en llibertat als sometents pera usarne d' altra mena; solament los porta-escopetes d' una classe prohibeix la Comissió: los que feu fabricar lo Sometent de Sta. Coloma, ab les barres catalanes y llegenda en nostra llengua. La llibertat que la Comissió dexas als sometents, es una llibertat ab excepció, es una llibertat tarada. Y com que *bonum ex integra causa y malum es quocumque defectu*; y com que, ademés, la Comissió organitzadora havía ja comentat un camí alarmador y contrari al bon govern del Sometent; y com que, fins y tot després del acort, la Comissió les agafa completament al revés, expulsant als dignes, y nombrant de la Comissió als qui no 'ls correspon, per lo del acort solament, y per totes aquestes coses plegades, resulta una veritat tristíssima alló que acaba d' escriure 'l nostre eminent confrare Sr. Mañé, de que lo procedir de la Comissió organitzadora es lo *principi de la fi* del Sometent.

La Comissió organitzadora ha atacat la llibertat del Sometent y son carácter essencial y exclusivament catalá; y donchs, la Comissió organitzadora ha atacat al principi vital de la institució. Les ferides á la llibertat son mortals de necessitat; morta la llibertat del Sometent, mort lo Sometent.

Felip V, vá posar en la cadena que lligá al coll de nostra pobra patria, aquesta anella, que té 'l número 53 en lo Decret de Nova Planta:

Por los inconvenientes que se han experimentado en los somatenes, ... mando que no haya más tales somatenes.

Açó digué 'l venjatiu tirá de nostra te-

rra, y jay, trista Catalunya! que ara 'ls nets dels teus héroes s' han posat á sou del teu butxí.

La Comissió colltelleja al Sometent. Venyentho, y deplorantho, En Mañé diu: *¡Esto se vá!* Mes, una veu que li respon, la veu del esforçat Sometent de Sta. Coloma, crida: en son digne y coratjós *Manifest: ¡Lo Sometent se 'n vá!* Oh, Patria, te 'l sabré refer.

Deu do ajuda als qui noblement estimen!

N. VERDAGUER CALLÍS.

FADRINADA

ALS HONORABLES DEFENSORS Y FERMS AYUDADORS DEL DRET DE LA NOSTRA TERRA

O voi, ch'avete gl'intelletti sani,
Mirate la dottrina che s'asconde
Sotto 'l velame degli versi strani.

DANTE.—*La divina Commedia*.—
Inferno, IX.

Soch un fadrí d' una casa
que 'n tenen bon passament.
la masia de mós pares
no es masia, qu' es castell.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d' anyorament.

D' oliverars y de vinyes
ne tenen á raguitzell,
de terres per traure artiga
oy també de bon conreu.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d' anyorament.

La mare n' es la mestressa,
mon germá gran n' es l' hereu
y jo per sort y ventura
vinch á ésser fadrí extern.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d' anyorament.

La minyona que m' engresca
n' es del Mas dels Atmetllers:
la pubilla mes pitera
que s' aguanta en l' escambell.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d' anyorament.

N' es rumbanta, ben prisada,
lleugereta com lo vent:
quan ella 'n surt de la capsa
me 'n sembla un pom de clavells.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d' anyorament.

Te mes nom qu' en Serrallonga,
mes requesta que l' argent:
per cada plech de faldilles
de nuvis ne te un parell.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d' anyorament.

Si no fos perquè es pubilla
y jo soch un cabalé,
ningú més se l'enduria;
va de bó, ó jo ó cap mes.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.

Mes ara me 'n fan denteta
una colla d'espervers;
ells prou xarparla voldrian,
pot ser jo 'ls la xarparé,

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.

Un dia sortint de missa,
de fadrins ab gran tropell,
l'empayto á la cantonada,
li 'n faig aqueix parlament:

—Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.

Set anys que 't vaig al darrera
com á la llebra 'l llebrer,
engelosit, decandintme
ab rondalles y res mes.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.

No 'm fassis mes pessigolles,
be masses que me n'has fet:
que 'n tinch lo cor de glatirme
com si fos un formiguer.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.

Digues si ab mí vols casarte,
sias neta de clatell:

val més un pinsá en la gavia
qu' en l'ayre un vol d'estornells

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.

Fes esment que si ets pubilla,
bon pubill també 'n puch ser:
Pot doblar ton pubillatje
l'axóvar que 't portaré.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.

Estarás com una reyna
¡Malhaja qui no glateix!
Tinch llegítima per setze,
no 't mancará bon escreix

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.

Sinó m' en vaig á fer mosso
de l'Esquadra, ó frare llech:
Ab gambetu ó be ab caputxa
no 'm veurás per un may mes.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.—

Quan ella 'n sent exes noves
me 'n respón encontinent:

—Isidro, no 't fasses frare,
ni 't fasses mosso, per Deu.—

—Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.—

—Set anys que també jo 'm migro
y tota me vaig fonent;
si be hi vinguessen mos pares
teua fora, á mí ja 'm tens.—

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.

No passen gayres setmanes
trona avall van tot corrents:
—Un cabalé se l'emporta—
S'esbomba per tot arreu.

Layeta de mes entranyes,
jo 'm migro d'anyorament.

Tantost arriba la Pasqua,
Deu nos guart d'un ja está fet,
al sortirne de l'esglesia
diuhen marit y muller:

—Puig que havém lograt la nostra,
via fora anyorament.—

TERENCI THÓS Y CODINA
Mestre en Gay Saber.

Pasqua florida de 1880.

Resposta á un solt de "La Vanguardia"

En *La Vanguardia* hem llegit aquesta setmana 'l següent solt, ab que, sens dupte, algú ha abusat de la constant rectitut y mirament del molt estimable colega:

«Ha sigut proposat pera vocal de la Comissió organitzadora del Sometent, lo diputat provincial don Joaquím Badía Andreu, quina proposició fou aprobada per los vocals senyors Corberó, Tarragona, Brufau, Xammar, Rocafort, Folch, Roca, Martí, Vilary general Fuentes, president de dita Comissió; votant en contra, elegant que 'l senyor Badía no resideix en lo partit de Santa Coloma de Farnés pera quina representació se 'l proposa, don Francisco Xavier de Franch, essent de notar que aquest senyor, representant dels partits d'Igualada, Tarrassa y Sabadell, no resideix un cap d'ells.»

En primer lloch: es lo cert que 'l Sr. Franch residia á Igualada al ser elegit pera 'l càrrech de vocal del Sometent; advertint que, avuy encara, además d'anarhi molt sovint y passarhi temporades senceres, hi te bens inmoables, y casa oberta á Igualada y Capellades, y li queda en la comarca part de familia; de manera que hi conserva allí molt respectables interessos morals y materials. Condió ben diferenta del senyor Badía y Andreu, qui en lo districte de Santa Coloma, pera 'l que l'han proposat, ni hi resideix ni hi te arrels de cap mena.

En segon lloch: en la elecció del senyor Franch no 's presentá dualisme de candidats que poguessen ocasionar la comparació de llurs condicions; mentres que la del senyor Badía y Andreu lluytá ab la candidatura del conegut propietari de Santa Coloma de Farnés, senyor de Planell, no sols resident en la comarca, sinó además propietari en ella, y germá y heréu del anterior vocal, qui havia desempenyat lo càrrech á gust de tothom; y com axís ho feu notar lo senyor Franch al apoyar son candidat en la junta de la Comis-

sió organitzadora, per més que la Acta oficial inserta en lo Butlletí *Paç y Tregua*, inadvertidament, y sens dupte pera abreviar, mencione no mes lo referent á la residència.

En ters lloch: no es cert que 'l senyor Badía y Andreu tingués sols en contra 'l vot del senyor Franch, puix aquest havia consultat abans sa proposta als vocals de la província de Girona, únichs qual opinió creya convenient assegurar de bon principi, pera obtenir los vots sencers de la Junta en la provisió d' una vacant corresponent á dita província. Y tant es axís, que al arribar un xich tart á la sessió 'ls senyors Marquesos de Monistrol y de Camps, volgueren fer constar son vot á favor del candidat senyor Planell, adherintse al criteri del senyor Franch, en lo de considerarlo més indicat pera 'l càrrech de referència.

Si á tot axó s'afegeix la circumstància de que varis vocals votaren al senyor Badía y Andreu per no haver sapigut evadir son compromís (com axís ho manifestá algún després *sotto voce*), fins al punt de que hagueren d'alegar en plena Junta pera justificar son vot, la pobra excusa de que al dit senyor l'havien defensat dos companys, y al senyor Planell un sol, se tindrà una idea bastant exacta del acert que presidí en la votació de referència.

Se 'ns dirá, potser, que, sinó 'l senyor Franch precisament, altres vocals hi han en la Comissió tan *cuneros*, en los districtes que representen en aquesta, com lo senyor Badía y Andreu; mes axó sols provaria una cosa, y es que la Direcció del Sometent va degenerant molt ràpidament en sa puresa representativa, de lo que 'n son efectes ben naturals desacerts tan funestos com son acort sobre la uniformació del Sometent ab insignies de caràcter exòtich pera nostra Institució regional.

Y ara, perdone 'l senyor Franch si, contrariant son viu desitj de passar desapercbut, hem provat d' aclarir la cohenta insinuació que se li havia dirigit.

MES PRIMERES CALCES

(NARRACIÓ EN PROVENÇAL PER E. MARRÉU)

Me sembla, amich lector, que, al primer colp d' ull que has donat al lletreret de ma historia, deus haver arrufat lo nas, murmurant, de dents en dintre: «Axó devia succehir, quan Sant Joseph era noy.»

Donchs be, fill meu, t'enganyes de pensar que 'ls meus recorts arriben tan enllá. Ben segur, mes primeres calces ara no 'm vindrien be: cambien tant sovint

les modes! Mes, pots raonablement deduirne que sia jo tant vell com en Matusalém?

En fi, dexém estar açó.

Tenia quatre anys y mitg, ó poch se 'n faltava, quan, lo dia de Pasqua, la meva mare me vestí d' home. Ma pobre mare, carregada de traça com era, m' havia fet unes calces de satí blanch, totes llampantes ab brodatures, ab botons de nacre de cap á cap de la franja...

Tots los noys se 'm miraven y m' envejaven: uns passaven la mà per sobre la roba, altres s'epmirallaven dins los botons, grossos com un mitg duro y jo, tot estarrufat, calia veure com feya 'l gall, tot xuclant, com si fos un cigarro, un carmel-lo que havia comprat en la taula de la Layeta, prop del portal de la Iglesia, ab los cinch céntims que m' havia donat mon padri. Anava ab gallardía, tenint gran compte en apartarme dels carros, del aygua, del fanch, segons les savies recomanacions dels de casa, que al matí, avans d' obrirme la porta m' havien sermonejat com es degut: «Y ves ab compte ¿ho sents Marius? no fassis entremaliadures...—Oh! no tinguéu por, mare...» Si semblava que portés la roba d' or.

La fira de Sant March, aquell any s' ensopegava un dimecres. Lo diumenge avans—lo dia de Pasqua, dia de la estrena—estaven ja plantades y arrengrerades les barraques dels marxants, dels arrenca caxalis, la llanterna màgica, les besties fierces...; y més amunt, al peu d' e-tudi hi havia lo que fá més denteta als xavalots, los cavallets de fusta. L' amo, la vigilia, havia portat tota la seva cavalleria á casa d' en Mingo pintor, per ferla enllustrar un xich, que prou li convenia. Aquest, quan hagué donat als cavalls una capa, los havia posat al sol, dins de son pati, pera que s' assequés la pintura.

En Mingo pintor tenia dues criatures, una noya, la Magdalena, y un baylet qui 's deya Manelich. En Manelich era del meu temps, y era 'l meu company predilecte, apesar que cada dia tres ó quatre colps feyam estirac bellets per una engruna de qualsevol cosa.

Acabada la missa de les nou, ah n nos acompanyava 'l mestre cada festa, en Manelich me va dir: «Marius, al pati de casa hi ha 'ls cavallets: ¿anemhi, si per cas la mare es al ofici?

—¿Y que no 'ns dirá res ton pare?

—¿Lo pare? Si es á Avinyó: hi ha marxat de bon dematí.

Ja podéu pensar que en Marius no s' ho feu tornar á dir: ¡poguer, á tot pler, fins á serne ben tip, cavalcar en aquells cavalls tant rebonichs, que, en la fira passada, m' havien fet tanta salivera, y que ¡pobret de mí per falta de panissa, m' havia hagut de mirar com tot lo sant dia voltaven pera 'ls altres, y, lendemá, ben embalats á dins d' unes caxes grosses plenes de palla, anarsen lluny, lluny, allá, qui sab ahon?

«Sí, sí, Manelich, corremhi, vaig respondre picant de mans. Però ¿que roden?

—Ah, no; son á damunt d' unes posts, á terra.

Que rodessen ó no, poch se me 'n donava. Encara no vegerem exir la Francisca—la mare de 'n Manelich—ab lo llibre d' anar á missa, que corregerem, com dos esperitats, cap á ca 'l pintor.

Al entrar al pati, me vaig quedar espalmat de veure aquella renglera. Jesús! N' hi havien de blanchs, de roigs, de grisos, de castanys, de negres, ab crins de debó, cues de debó, les cames axecades com si galopessen, los ulls flamejants, los nassos inflats, que hauriau dit que renillaven.

En Manelich, llest com una mustela, saltá damunt d' un cavallot blanch. Jo, per mon cantó, vaig poguer arrapinyarme sobre la esquena d' un cavallás tot negre, que se 'm mirava ab lo cap adreçat. Y ¡apa! que ja hi som ¡au! *pequeñu*, arri, oxque, *caballu!* ¡appa!

Oh, quina xalada, quina alegria de poguer flingantar ma cavalcadura, de donarli colps d' esperons y colps de genolls, de fuetejarla sense contemplacions, té, flis, flas! sense cap por de caure, puix que no voltaven pas, de eridarli: ¡ala, úppa, úppa! com ho feya 'l marqués de Castell-ràs quan, en la carretera nova, esbravava son cavall de debó...

Després d' haver prou afadigat el cavallás negre, vaig pujar en un de blanch; després toca 'l torn á un de clapat, després á un de gris, després al roig. Tant com jo fou bon cavaller en Manelich, y 'n va fer corre la seva bona part. ¿Qué vos diré? No crech que 'n quedàs un sense domar. Y 'ns varem aturar al sentir obrir y tancar la porta de la cuyna: la mare de 'n Manelich era tornada de la iglesia, y era arribada la hora de toca 'l dos, que la Francisca no solia estar gayre d' humor. Ab açó nos esquitllarem á més corre. Jo vaig anarmen, depressa, cap á casa: los de casa solien dinar d' hora, y calia que hi fés cap.

Efectivament, la mare m' esperava al pedris. En veyentme, 's posá les mans al cap:

—Marius! d' ahon vens, criatura, d' aquesta manera, gran Deu?

—Vinch... de jugar ab... En .. Manelich, li vaig respondre tot espantat, no sapiguent de que 'm parlava.

—Peró ¿y donchs ahon has caygut, desgraciat?

—No he pas caygut en lloch.

—Ah! pillastrás, ni may que ho sies! me cridá ab los punys closos y les dents apretades,—mirat les calces, mirateles!

Allavores vaig abaxarme...

Ay! pobre de mi, si ho haguessen vist. Rediantre, quina empastifada, fills meus! Lo blanch á sobre 'l roig; lo castany á damunt del gris, lo negre un xich per tot, s' hi havia armada una tal barreja de colors que la vista no s' hi entenia.

Ho podéu ben creure, poch me varen venir ganes de riure.

La mare, fora de sí, 'm cridava:

—Poca vergonya ¿me vols dir al menys ahon t' has anat á ficar pera desgraciar-te axis?... Miréu que no es

possible, sense ferho espres, de presentarse ab un tal estat!

—Es que, hi! hi!... he pujat una mica... als cavallets... de fusta, hi! hi! hi!

—Ah! mal creyent, esbojarrat! y 'ls cavalls de fusta t' han enmascarat axis les calces?

—Es que... hi! hi!... ahí 'ls varen pintar... hi! hi! hi!

—Y per axó, godayet, hi has pujat?

—No ho he pas fet espressament...

—No, no, pobret! al contrari! no es veritat?

Y dihent axó, d' una plantofada 'm vá girar la cara.

«Ay! ay!...»

Pero tot just eram al comensament. Dues puntades de peu me feren anar á caure de morros al mitg de la casa, y aquí, vá haverhi 'l rostit y encara l' enciám, un enciám ben espolsat —¿que t' en sembla, Marius? Oh! y ben pebrada, vos ho asseguro. Com més plorava y bramava, més ella 'm cridava y plantofajava. No tenia pas la llengua toba la meva mare, ni les mans tampoch!

«Miréusel lo murriás! y vosaltres escarcanyeuos pera ferlos anar bé. Mira com t' ho arreglen... un drap pera fregar la payella... Poca vergonya!

—No hi tornaré may mes, mare; vos prometo, ben de cert, que no hi aniré may més de la vida!

Finalment, cansada de picar, va despullarme, y 'm posá... la meva robeta. Ay! trist de mi, era altre colp petit, jo que ja 'm creya un homenet!

Havent dinat, la mare agafá les desgraciades calces, y vinga ficar s' al llexiu, y colp de fregadures. Pero, pobreta, perdé 'l temps, lo sabó y la feyna: may vá poguer desengrexinarles.

No obstant, si les hagués ensabonades ab tanta voluntat com vá ensabonar á son fill, no hi ha pintura, ni barnis, que no se n' hagués anat sense dexarhi rastre, per tant ben encastats que hi fossen estats.

Per la traducció: FRANAR.

INSTITUCIONS DE CATALUNYA

LA GENERALITAT Ó DIPUTACIÓ DE CATALUNYA

I

LA GENERALITAT.—NOMBRE DELS DIPUTATS.—DURACIÓ DE LLUR CÀRRECH.—RESIDENCIA.

Catalunya se governava á si mateixa per medi de les Corts, pero en l' interval de unes á altres hi havia una *Comissió* representativa d' elles, y per elles també nombrada, que tenia lo càrrech de executar y fer executar per tothom llurs Constitucions y Capítols; y s' anomenava *Diputació ó Generalitat de Catalunya*. Ab aquest medi les Corts eran sempre permanents.

Al principi lo nombre de aquests Diputats era de vuyt, après se reduhí á sis, mes tart á quatre,

y per últim en les Corts de Cervera, l'any 1359, a tres; fins que vingueren les celebrades per En Ferran I, en lo refetor del convent dels Pares Predicadors, l'any 1413, y en lo capítol II se maná que als tres Diputats s'hi ajuntessen altres tants Oydors de Comptes. L'ofici d'aytals Diputats de primer no tenia duració fixa: al termenar la legislatura les Corts los nombraven, quals poders eren revocats y atorgats a uns altres per les Corts vinents immediates; emperó, en la Cort ja dita de 1413 s'estatuí y maná que fos triennal, pera traure tota mena de sospites é inconvenients.

Tots havien de residir continua y personalment en la ciutat de Barcelona, però tenien la llibertat d'establir la *Diputació* en qualsevol vila reyal del Principat, segons que tots axis ho determinessen. (1)

NOMBRAMENT.—ELECCIÓ.—INSACULACIÓ.

Fins al any 1413, los Diputats del *General* foren nombrats per les Corts, però en les de aleshores, començant á ésser triennal lo càrrech, se ordená que los Diputats y Oydors de comptes, un mes abans de la fi de llur trienni, se ajuntessen tots en un lloch y elegissen als Diputats y Oydors de comptes pera lo trienni esdevenidor, segons Deu y llur bona consciencia. (A)

Quan les corts los nombraven, com que elles eren la representació dels tres Braços de la terra, feyen també que entre ells n'hi hagués al

menys un de Eclesiàstich, un de Militar y un altre de les universitats reys; y res més natural que axó: ¿á qui representaven los Diputats del *General* sinó á les Corts? Les que estatuïren que aquests Diputats fossen tres, manaren axí mateix que fossen hú de cada Braç.

Axis es que, fet per aquells lo jurament de portarse bé y lleys en la elecció fahedora, primerament elegien lo Diputat eclesiàstich, desventhi, emperó, concordar tots ó la major part, mes haventhi de cada Braç; y après eren elegits lo Militar y 'l Popular y 'ls tres Oydors, servant la mateixa forma y manera.

Los triennis finaven lo darrer dia de Juliol, de consegüent, los elegits sempre comensaven á exercir llur càrrech lo primer de Agost.

Aprés, per un Capítol de la Cort celebrada lo any 1454 se mudá esta forma d'elecció y 's maná fer de la següent manera, barreja d'elecció é insaculació: Arribat lo dia de fer la nova diputació, cada un dels Diputats y Oydors, separat y apartat dels altres, anomenava segretament, devant sis testimonis y un Notari, una persona eclesiàstica notable pera diputat de aquell Braç. Feta axí la nominació, asseguts tots los Diputats y Oydors y testimonis, lo Notari publicava los sis anomenats pera Diputat eclesiàstich, y, après de haver vist si 'ls tals eren de les qualitats que volien les Ordinacions y Capítols que regien la Diputació, sos noms eren posats en altres tants paperets rotllats, ço es, cada hú en un paperet rotllat, los quals se tiraven á un gibrell plé d'aygua, de ahon un noyet ne treya un, llegintse seguidament lo nom que portava, y aquest era proclamat Diputat eclesiàstich; en la mateixa forma y manera se procedia en nomenar y elegir als altres dos Diputats, y après, als oydors de comptes.

Y axis se feu fins á 1493 en que, celebrada Cort en lo Monestir de Santa Agna de la present Ciutat de Barcelona, se estatuïren uns *Capítols fahents per las insaculacions y extraccions de Deputats y Oydors de comptes*, ordenantles en la forma següent: insaculats tots los qui hi tenien dret en la bossa del Braç respectiu, un fadrí de edat menor de vuyt anys posava lo braç nú y la má oberta en la dita bossa, essent la primera la dels Eclesiàstichs, y 'n treya un paper rotllat, lo qual axí tret era ofert y llegit davant tothom y la persona que s'hi trobava escrita era mostrada y tinguda per Diputat del Estament eclesiàstich. Y la mateixa forma era servada en la elecció dels Diputats Militar, y Reyal, y Oydors de Comptes.

Era una costum secular que fos President de la Diputació lo diputat del Braç eclesiàstich, y á la nostra terra, ja se sabia; llarga costum per

(1) «Vectigalia sibi regnum imponit ad solvenda donativa curiarum. Cum enim in comitiis donativa per Brachia Regi offerantur, ob quod vectigalia sive superindictiones indicuntur, moribus receptum est ut non ipsi Regi tribuantur absolute, sed per regnum ipsum quæ sibi imponit ad solutionem concessionis administratur. Quare necessarium fuit ut officiales crearentur per quos exactiones istæ colligerentur, juraque ipsa administratione legitima regerentur, quod initium sumpsit anno 1376: tuncque unus tantum creatus deputatus fuit qui jura ipsa exigebat, unus administrator qui dubia declarabat, erantque pariter auditores computorum (sed numero incerti) coram quibus rationes deputatus reddere tenebatur. Postea vero tempore Regis Martini auctus fuit numerus horum officialium anno 1403, sed anno 1418 perfecta forma data fuit his officialibus, nam statutum fuit ut sex deputati crearentur, sex auditores computorum, tres clavarii sive receptores æqualitate servata inter Brachia.

Deputati in suo principio quidam collectores jurium impositorum in curiis ut donativa oblata Regibus solverentur, fuisse videtur. Sed postea cum officia publica crearentur duratura per triennium cum jurisdictione atque potestate non exigua, jam dignitatis excellentiam obtinuerunt, suntque quasi regni ipsius temporales magistratus. Tractant materiam hanc: ex Valentinis, Mandariaga, Cerdan, Leon, Esteve; ex Catalannis, Fontanella, Ripoll; ex Aragonensibus, Molinus, Portoles, Bardaxi, Sesse, Ramirez.

A principio enim collectores fuisse diximus nam pecunias debitas Principi seu tributa colligabant. Sed quoniam tunc non adhuc jurisdictione condecorabantur, neque concedebantur prælatis, nobilibus, vel in officiis urbanis constitutis sed civibus (ut patet ex for. curiæ an. 1383) naturam publicanorum sapere non erit improprium dicere; sed postea ut exactio melius fieret, et plura damna obviarentur, ad prælatos, nobiles, urbanosque rectores officia hæc delata fuere. Nec omnino improprium erit si dicamus deputatos ad instar quæstorum ærarii populi Romani institutos fuisse.

(Matheu y Sans: De Regimine regni Valentie: vol. I.—cap. III).

(A) Tota amor, affectio, odi y rancor foragitats y repulsos, á profit y utilitat del General, segons Deu y llur bona consciencia. (Llibre dels Quatre Senyals del General de Catalunya continint diversos capítols de Cort, ordinacions, etc. Edició 1683).

lley era tinguda. Aquesta es una prova eloqüentíssima de quant arrelat estava lo sentiment relligiós en les generacions passades. Nos sembla que á vista de lo que hem dit ningú dexará de regonéixer que la immoralitat en la provisió de aquests cárrechs, que eren los més enlayrats de la república, trobava tancades totes les portes, en lo que humanament es possible. ¡Y axó que succehia en aquells temps tant malfamats avuy dial!

Y are, ¿en quina provisió de serveys públichs s'hi veu tanta bona fé, tant de amor al poble? En res s'estima 'l mérit: la carn y la sanch, ó bé 'l diner, es la regla de tot. Se'ns dirá, potser, que pel sistema de insaculacions era fácil que se enlayressen hòmens ineptes: que ho diga la historia, la única que té vot en aquest assumpto. ¿No foren insaculats los Claris y 'ls Fontanellas? ¿Y qui dels altres se mostrá indigne del cárrech que li tocá? (1).

SALVADOR BOVÉ.

MOVIMENT REGIONALISTA

ESPANYA

Catalunya.—Lo dissapte dia 6 del mes que som, lo *Centre Escolar Catalanista* reuni en sa sala d'actes á un bon nombre de socis al objecte d'enterarlos del plan de campanya que 'l Concell general pensa seguir al objecte d'oposarse á que s'introduhesca en les lleislacions anomenades forals, lo Concell de familia y altres institucions exòtiques, com, contra lo previngut en les lleys vigents, pretenen alguns dels que tenen l'encàrrech d'aplicar lo Dret civil.

Després d'algunes paraules del Sr. President, l'individu del Concell, D. Joseph Comes y Surribes, llegí la esposició que 'l *Centre* pensa dirigir á les Corts demanant que aquestes aclaren nostra present situació jurídica. Acte seguit feu atinades consideracions sobre la historia de nostre Dret, fent notar ab molta claretat los grans perjudicis que ocasionan á la fami-

lia y á la propietat de nostra terra la falta d'un criteri fixo en la aplicació de la llei.

Lo President D. Jaume Pons y Camarassa doná lectura d'una comunicació dirigida á diferents personalitats á fi de que ab sa influencia obtinguen que les agrupacions de tota mena s'dirigesquen al Poder públich demanant l'arreglo del present estat de coses, ja adherintse á la esposició del *Centre*, ja enviantne directament per son compte.

Donada la importància del assumpto que ab tanta valentia tracta de resoldre lo *Centre Escolar*, es d'esperar que totes les agrupacions regionalistes procuraran que en ses respectives comarques totes les entitats que tinguen alguna representació, envien á Madrid, sollicituts pera que Catalunya surti de la anarquia á que la portá aquell Sr. Alonso Martinez de la estatua.

Sabém que además de la *Unió Catalanista*, que va ésser la primera d'alçar la veu, corporacions tant importants com la Academia de Jurisprudencia y Llegislació, l'Institut Agrícola Catalá de Sant Isidro y lo Centre Catalá de Sabadell están decidides á treballar en lo sentit de salvar á nostra terra d'aquest nou mal de la gent centralista.

—S'acabá de publicar y está á la venda en la llibreria de D. Alvar Verdaguer, la interessant obra «Los privilegis de Vilafranca del Panadés» precedits d'un prólech del Excm. Sr. D. Manel Durán y Bas. Es publicació oficial á doble text y conté además la relació dels pobles que avans constituïen lo antich vegueriu de Vilafranca del Panadés.

—Lo diumenge passat los voluntaris catalans que encare viuen, d'aquell valent estol que tan alt posá lo nom de nostra terra en los camps de batalla del Marroch, ab motiu d'haver portat á feliç terme la fundació d'una germandat d'aussilis mútuos, baix la advocació de la Santa Verge de Montserrat, anaren á Reus pera portar una corona al monument que aquella ciutat alçá en honor del valent general D. Joan Prim.

La arribada que 'ls feu aquella població fou molt solemne, puix la estació estava plena de una gran gentada, entre la que s'distingien los pendons y les barretines de les societats corals. La aparició dels voluntaris, vestits tots d'uniforme, fou saludada als acorts de la Banda municipal y ab forts aplaudiments.

Directament se dirigiren després á posar la corona al monument á Prim, quin acte, que resultá molt entusiasta, acabá ab un discurs de D. Jaume Moré, secretari de la esmentada germandat, que acabá ab visques á Catalunya y á Reus. Visitaren després los voluntaris al Ajuntament y al governador militar, que 'ls reberen ab molta afectuositat.

A la tarde visitaren diferents associacions entre les que devém consignar la *Associació Catalanista*, puix los voluntaris espressaren, ab paraules que més los surtian del cor que de la boca, que aquella societat era son centre verdader, ja que abans que espanyols eren catalans, y que 'ls havia causat molt agradable sorpresa veure en la esmentada societat, l'escut de les quatre barres y l'«Visca Catalunya» que s'hi llegeix.

Al vespre tingué lloch una representació teatral á

(1) De electione deputatorum.—Ex vocibus sive personis constituentium statum ecclesiasticum, sicut dictum est superius, sorte extrahuntur in quolibet triennio duo deputati, duo computorum auditores, unus administrator, aliusque clavarius die natalis Domini. Et cum tantum XIX sint, magni momenti est commodum resultans his praelatis; nam frequenter eis officiis funguntur.

Totidem officiales et nobiles et generosis ad hoc matriculatis sorte pariter extrahuntur die sequenti festi divi Stephani Protomartyris, nempe unus deputatus, unusque computorum auditor ex nobilibus, caeteri vero ex militibus et generosis.

Domanialis sive regalis Brachii electiones fiunt anteceder, nam officia eadem spectant ipso jure ad juratos civitatum et villarum quibus eo anno debentur.

Per nostrum textum tradita est forma matriculandi nobiles, et generosos, vel milites, ut ad concursum horum officiorum admittantur.

Ex militibus approbatis per examinatore Rex tenetur eligere. Officia generalitatis debent conferri naturalibus regni.

Ecclesiastici Brachii voces non comprehenduntur sub hac regula, admittuntur ratione dignitatis.

Militaris qui obtinet aliquod officium per triennium, non potest ut substitutus illud ipsum obtinere quin duo triennia sint dimissa. (Matheu y Sans: De Regimine regni Valentiae).

benefici dels voluntaris, a quin bon éxit van contribuir diferents associacions de Reus.

—Ab lo títol de *Selmanari Catòlich*, ha vist la llum pública a Girona, y hem tingut lo gust de rebre en nostra Redacció, un nou periódich escrit en nostra parla, que té per principal objecte la defensa y propagació de les doctrines catòliques.

Aceptám ab gust la coral salutació que 'ns dedica, establim ab éll lo cambi y desitjám que Deu li donga molts anys de vida pera la bona defensa de la santa causa que 'l guia y en profit de nostra Patria.

—Diumenge passat celebrá la *Associació Popular Regionalista* la anunciada vetllada familiar, en la que prengueren part les Stes. Sabanés y Carmina y 'ls Srs. Martí y Carné executant escullides composicions musicals y 'ls socis Srs. Morera, Badia (Joseph), Balil, Monfort y Mariano llegint diferents poesies originals.

Lo Sr. Martí y Bech obrí la festa ab un bon discurs recalcant la importancia de les vetllades organitzades al estil de les celebrades y D. Joseph M.ª Monfort, després de llegir les adhesions darrerament rebudes per la *Associació*, doná les gracies al auditori ab un patriòtic parlament.

La concurrencia molt nombrosa, aplaudí a tots quants prengueren part en l'acte.

—Hem tingut lo gust de rebre lo tercer número del *Album literari y artístich de L'Oloti* que correspon a la tardor passada. Les condicions d' eix número en res desmerexen del anterior; puix la circumstancia de estar dedicat a la memoria del malanguanyat D. Joaquim Vayreda (A. C. S.) lo fa encare més atractiu. En lo text hi figuren la acta y 'ls treballs llegits en la sessió necrològica donada en honor d' aquell eminent company de causa, y en la part artística s' hi veuen un retrato de en Vayreda fet per D. Miquel Blay y varis dibuxos y copies de quadros del renomnat artista.

—La institució de sometents cada dia va més malament. No en va 'ls polítics van fentsho cosa seva.

Del assumpto dels porta-fusells, nostres llegidors n' están ben enterats y tenen per lo tant prous datos pera formarse propi criteri; del nomenament d' un vocal cuner, que per desgracia no es lo primer, ne parlam en altre lloch; falta un altre fet, que consta en l' acta de la darrera sessió de la Junta: la espulsió de D. Ramón Pareras y Noguera, hisendat de La Garriga, que a satisfacció de tothom y ab honor del cos venia desempenyant lo càrrech de sub-cabo de partit judicial. Lo crim de nostre benllogut company no ha estat altre, que haver sigut un dels més decidits contraris de les flamants faxes castellanés.

No volém fer comentaris, per que la obra del acastellanat Sr. Argila, es prou complerta per que tothom la jutje com se mereix. Farém constar no mes, que abans que la Comissió organitzadora realís semblant acte, sabiam ja que 'l Sr. Pareras tenia 'l projecte de dimitir lo càrrech y donarse de baxa del Cos, en cas de que la Direcció faltés als Estatuts, de la manera que ho feu en la darrera sessió, a fi d' obrar ab més llibertat.

Si al Sr. Pareras s' ha fet açó, pot prepararse 'l sometent de Santa Coloma de Cervelló per sa valentia, puig si no 'l passen per concell de guerra com ridicu-

lament ha dit algún diari, lo menys que farán será desarmarlo.

Així es com se millora la institució, qui donga proves d' esser catalá, fora del Cos; en cambi, vingan polítics y cacichs acastellanats.

—Tant en la capta pública que 'l *Niu Guerrer* organís lo diumenge passat a fi de recullir donatius pera les families dels náufrechs del «Reina Regente», com en la que el dilluns següent organisaren los estudiants al mateix objecte, vegerem ab gust que 'ls pendons destinats a cridar la atenció pública respecte al motiu de la qüestació, estaven redactats en nostra llengua.

Aquestes manifestacions espontáneament nascudes en entitats que cap relació tenen ab lo regionalisme militant, proven que 'l respecte y la estimació a nostra benlloguda llengua cada dia avençan.

—Lo passat diumenge lo *Centre Excursionista de Catalunya* d' dicá una de ses escursions a visitar los enterraments fa poch temps descoberts en lo «Serrat dels morts» prop de Sampedor. Los excursionistes guiats per lo Rvnt. Mossen Anton Vila, delegat del Centre en aquella població, per lo Sr. Sala y altres distingides persones de Sampedor visitaren tot quant allí existeix d' algun valor arqueològich, entre altres, los arxius parroquial y municipal ordenats ab molt acert per nostre antich colaborador lo esmentat Mossen Anton Vila. Com es consegüent visitaren també la iglesia parroquial, ahon adoraren la preciosa reliquia de les Santes Espines.

Les escavacions fetes en lo «Serrat dels morts» produhiren lo resultat esperat, recullint los excursionistes molts datos, que no dubtám servirán de base pera escriure una lluminosa memoria sobre tan interessant troballa.

Los excursionistes surtiren molt agrahits de les atencions que les autoritats y poble los hi van dispensar.

Alaba —Lo ministeri de Governació ha resolt ab un real decret datat lo dia 30 del passat Març, la qüestió pendent entre la diputació foral y lo governador civil d' aquella regió, de que donarem compte a nostres lectors anteriorment.

La manera de resoldre-la ha sigut molt senzilla: s' ha sospés l' acort de la Diputació foral.

Aquesta aprovació de la conducta anti-foral del governador ha sigut molt mal rebuda en les provincies bascongadas.

ESTRANGER

França.—Lo dinar mensual dels bretons celebrat dijous de la altra setmana, fou presidit per la senyora Clemença Royer, dama qui conrea ab superior talent les ciencias. Al donar la presidenta les gracies del honor que li era tributat y dels elogis que li havien sigut dirigits, expressá la satisfacció que sentia al trobarse entre 'ls seus compatriotes de la patria petita. Parlant de la importancia y utilitat de les patries petites, digué: Avuy no hi ha res entre l' individu y l' Estat, però si 'ls girondins haguessen pogut conseguir fer de la França una federació de provincies, nostre segle no hauria probablement vist tantes revolucions y tantes restauracions.

Inglaterra —Lo diputat nacionalista irlandès Joan Sweetman, s'ha separat del partit que dirigeix en Mac-Carthy. Ha determinat presentar-se novament al sufragi dels seus electors del comtat de Wicklon com a candidat parnellista, alegant per motiu que ha perdut sa confiança en l'actual govern y que ja no creu en la utilitat de la aliança ab los lliberals inglesos, des de l'moment que aquests han lograt convertir als nacionalistes irlandesos, sos aliats, en «máquines de votar.»

Suecia y Noruega —Escriuen de Stockholm: Tothom està anguniós pera veure quina girada agafará 'l conflicte entre la Suecia y la Noruega, després de la carta del rey Oscar al ministre Stanp (aquesta carta la conexen ja 'ls nostres abonats).

Està fora de tot dubte que 'l partit radical noruech cerca la dissolució de la Unió. ¿Tractaria d'arribarhi per medis revolucionaris? Se senten les remors més estranyes. Fins se diu que si la esquerra noruega, en vista de la carta del rey, va celebrar una reunió privada, en que una pila dels seus membres proposaren presentar aquell dia mateix a la Cambra un projecte de dissolució de la Unió. També's diu que en l'Estat major general hi ha una activitat extraordinària, fent-se de nit y dia 'ls treballs preparatoris de movilizació de tropes. Altres, no menys ben informats, asseguren que si aquest any es movilitada tota la flota, no ho es pera les maniobres del Bàltich, sinó pera una expedició de la que'n fora l'objecte la capital de la Noruega.

LO REGIONALISME EN LA PREMPSA

LA UNION GALLEGA. La Corunya, 3 d'Abril: *Tinta negra*, per J. T. Tracta de la descentralisació municipal, fent resaltar sa conveniència.

LA RENAIXENSA. Barcelona, 6 d'Abril: *Lo Decret de Nova Planta*, per J. B. y S.

LO GERONÉS. Gerona, 6 d'Abril: *D. Joseph Coroleu é Inglada*.

EL SEMANARIO DE MATARÓ. Mataró, 6 d'Abril: *La Corona de semprevives*, per D. J. Ixart. Transcrit de LA VEU DE CATALUNYA.

LO SOMATENT. Reus, 7 d'Abril: *Lo Decret de Nova Planta*, per J. B. y S.

—9 d'Abril: *Discurs del president de la «Associació Popular Regionalista» de Barcelona*, don Lluís Marsans, llegit en la sessió inaugural de dita societat.

—10 d'Abril: *Encare més*, per un aprenent. Transcrit de L'Olivi.

EL VENDRELLENSE. Vendrell, 7 d'Abril: *Vendrell històric. Guerra de la independència*, per D. Jaume Ramon. Tracta de la crema d'Arbós. — *La Associació de Coros de Clavé*, per D. Jaume Casas y Pallerol.

LO CATALANISTA. Sabadell, 7 d'Abril: *Un bullit*, per P. C., Subcabo del Districte. Enérgich article demostrant lo illògich y anti-reglamentari que es l'acort de la Comissió organitzadora dels sometents, que's refereix al assumpte dels porta-escopetes. Recomana a sos germans de institució que segueixen pertenyent al Cos, però seguint «portant per porta-escopetes una correlja ó una simolsa, res d'uniforme, puix lo verdader distintiu del sometent es la pau y lo ver amor a la Patria catalana.» — *La Associació de Coros de Clavé*, per D. Jaume Casas y Pallerol.

DIARIO DE BARCELONA. Barcelona, 7 d'Abril: *Esto se*

vá, I, per D. Joan Mañé y Flaquer. Important article dedicat a tractar la qüestió dels sometents.

EL FUERISTA. San Sebastian, 9 d'Abril: *La cuestion vascongada. Una real orden.* La que intenta resoldre lo conflicte alabés. — *La música religiosa euskara.*

LLIBRES REBUTS

Lena. —Novela catalana montanyesa per Carles Bosch de la Trin-xeria.

De temps que 'ns es simpàtich l'autor de aqueixa novela. Després del Oller, es indisputable que sobrepuja a tots los demás novelistes catalans. Te alguna semblança ab en Martí Genís, pero res mes que alguna semblança per l'amor ab que descriu la naturalesa y per la predilecció que senten abdós per los tipus rurals. Abdós son de la escola d'en Pereda, sino que en Bosch es més detallista, més gràfich, més intens de color que en Genís; en cambi, aquest es més psicòlech. En Bosch prescindeix de la imaginació, pinta a sol bament, de cara al horitzó. Lo que pinta ho veu, ho sent, ho te estudiat d'aprop. Com a bon excursionista, no descunya res: la costum típica, la referencia tradicional, la preocupació popular, lo llenguatge comú, la cançó viva, les altituds y demás notícies geogràfiques pertinents. Y a la vegada, es un novelista fi, elegant, ben educat, que fuig de lo repulsiu, que no cerca la remoció de passions ni 'l plantejament de problemes que res tenen que veure ab l'art. Podria dirse d'ell que es francès per sa cultura y català per sos sentiments; pero, no ho dubtes, lector amic: en Bosch de la Trin-xeria es català de soca y arrel, català d'aquells qui no han perdut ni, mitjansant Deu, poden perdre, l'agre del terrer.

Lena es una producció d'extensa perspectiva, encara que sense embulls. De la primera a la darrera plana no se interromp may la relació, com tampoch se interromp l'interés, si be es un interés suau, directe, equilibrat, que no atropella. En Bosch prefereix la exactitut de les situacions y la lògica dels afectes a la impressió dramàtica, a la emoció violenta. Per açó's llegixen ab vera delectació les sues noveles, puix una vegada endevinat lo plan, li apar al llegidor, que està ja en contacte ab tots los personatges reals de la obra y que segueix sense destorbs lo curs natural dels caràcters a través de les evolucions y contingencies que ofereix la vida humana.

L'avaricia, no arrancada encara de alguns casals antichs, es lo fonament de la novela que examínem. Y aquest pecat capital que tants autors han rebregat, en Bosch de la Trin-xeria l'exhibeix sense apelar a irregularitats, inverossimilituts, ni extorsions. En Francesch Solà, pare de *Lena*, es un avar de carn y ossos, víctima de la sua passió pel diner, pero que obra ab certa proporcionalitat de funcions, conseqüent ab la sua complexió moral, y per lo tant, no provoca cataclismes esgarrafosos, sino que està subjecte a les privacions, penalitats y ridiculeses inherents a la seva situació social. De avars de aquesta mena 'l mon encara n'està plé; d'aquells de melodrama, d'extraor-

dinaria mida, que fau indignar á les pedres y riure als morts, no 'n corren gayres. No dirém pas quins són més malignes. Lo que dirém es que en Solá es dels més corrents; que es un tipo tot ell veritat. Y al costat de aquest tipo hi va be donya Juliana, la esposa sacrificada, com hi va be *Lena*, la filla exemplar, la qui per designació de Deu está cridada á esborrar lo rastre pecaminós del seu pare.

En lo desenrotllo de la novela hi ha escenes que commouen de debó, que couen al cor y als ulls, prova de que en Bosch de la Trinxeria ha sabut tractar l' assumpto ab singular lluhiment, que l' ha tractat ab alta complacencia artística. En Bourget no l' hauria pas manejat mellor. Y si s' afegeix á açó que 'l llenguatge está en plena harmonia ab lo lloch de la acció y que 'l dibuix de totes les figures te una soltura y un vigor que l' hauria fet seu, lo may prou plorat Vayreda, tindrem fet l' elogi cabal de la darrera novela de don Carles Bosch de la Trinxeria, á qui felicitam de cor y per qui demanám á Deu molts anys de vida pera 'l be de la pàtria y de la nostra literatura.

C. OMAR Y BARRERA.

EFEMÉRIDES CATALANES

ABRIL.—DIA 15.

1831. Lo Capítol del ordre dominicà de la província del Santíssim Rosari á Filipines, reunit á Manila, retrau la memoria d' un vigatà il·lustre, lo P. Fra. Joan Traveria, venerable religiós del propi institut, mort des de l' any 1728. Fou un varó admirable per la seva prudencia, doctrina, penitencia y humilitat, brillent en tots los actes de la seva vida per la gracia del Senyor que l' assistia. Morí al passar de Manila al Tonkin.

DIA 16.

1781. L' Ajuntament de Vilanova y Geltrú acorda que la diada del 5 d' Agost de tots los anys, sia guardada com á festa de precepte per tots los vilanovins, prenent per patrona á la Mare de Deu de les Neus, en recort de les continues pedregades, cosa may vista en aquella població, que caygueren en aquell dia de la Verge del any anterior. Acordá també que la Corporació municipal havia de concórrer al solemne ofici que 's celebraria en la parroquia.

DIA 17.

1369. Es traslladat solemnement en processó, des de 'l convent de Sant Francesch de Barcelona al de Framenors de Lleyda, lo cadavre del rey d' Aragó don Alfons IV, qui feya trenta tres anys que havia mort en lo palau reyal, desamparat de la seva esposa Elionor de Castella y lo fill d' aquesta, que 'n era segona muller y sustentava pretencions que perjudicaven al lligitim hereu, pero ben assistit y may abandonat dels catalans.

DIA 18.

1412. Queda instalada á Casp aquella junta de nou jutges qui han de determinar la qüestió referent á qui ab mes dret pertoca la corona que 'n ha dextat sens hereu lo rey Martí y que en definitiva havia d' esser

elegit aquell príncep, que tan en ridicol possava als qui s' havien interessat y donat son vot á favor seu, al dir devant les corts catalanes celebrades á Barcelona, que havia *muy bien mercado este regnado, é como le avia costado mas de mil doblas de oro.*

DIA 19.

303. A Colliure reb la palma del martiri Sant Vincens, fill d' aquella població catalana, pero no espanyola. Es la primera víctima d' aquella última persecució que sufri l' Esglesia de part dels emperadors romans. Daciá, lo crudel delegat d' aquells, en vista de la seua constancia en la Fé, lo feu açotar, estendre sobre l' ecúleo, penjar en l' ayre destroçanli les carns y tirar per últim en un forn encés hon trová la mort.

DIA 20.

888. Goumar, bisbe d' Avinyó, consagra la esglesia del insigne monestir de Ripoll, en quin solemne acte lo comte de Barcelona, Jofre II, ofereix á la Verge á son fill Rodolf, per monjo d' aquella santa casa, á la que dota d' una quantiosa hisenda, donantli entre altres coses la montanya de Montserrat.

DIA 21.

1706. Les autoritats barcelonines havien disposat que no toquessen mes á sometent les campanes, convocant al poble perque acudís al socós de la guarnició del castell de Montjuich, sitiá per lo marescal de Tessé. Paren de tocar les de Santa Maria del Pi y de Sant Jaume, pero no les de la Seu. En vista d' açó lo conceller en cap Francisco Nicolau de Sant Just, puja al campanar pera fer cumplir les ordres donades, y al baxar es mort d' un tir disparat per un dels tres que 'l sorprenen en la escala, insistint en que han de tocar á sometent mal li pese.

RAMON N. COMAS.

Consistori dels Jochs Florals de Barcelona

LLISTA DE LES COMPOSICIONS REBUDES EN AQUESTA SECRETARIA FINS AL DIA D' AVUY

(Acabament.)

Número 161.—La física. *Ombra de mort*.—162. Lo Martiri de S. Magí. *Beneficente his qui oderunt vos*. (Math. 5).—163. La pòncella de la Vall. *Vos la pendrán!*.—164. Los dos cosins. *Obedientia*.—165. Lo combat del Bruch. *Mala la hubisteis franceses*, etc.—166. La tramontana. *Lo vent de la patria*.—167. A Catalunya, la veu de son passat. *Patria*.—168. Deu...! *Fe*.—169. Plany. *Amor*.—170. En la mort de Joana Enríquez. *15 de Febrer 1468*.—171. Las quatre estacions. *De l' estiu ve la tardor*, etc.—172. La nena dorm. *Ay, Angelet de ma vida*, etc.—173. L' infant Pere Ramon... *sub penitentia obiit sine prole*.—174. La coixeta. *Folla d' amor*.—175. Ramon Folch, vescomte de Cardona. *Semper fuit fidelis*.—176. Sense titol. *En lo Palau dels Concellers*, etc.—177. La Pageseta. *Prometensa*.—178. Lo cant del megateri. *Animal prehistòrich*. (Buffon. *Llibre 100*).—179. Lo ball. *Penediment*.—180. Cançons de Patria. *Per mar y terra*.—181. Rondalla. *De te fabula narratur*.—182. La Rondalla... *Com lo mon en que vivim—son nostres cases*.—183. Pa de casa. *Esperansa*.—184. Tornant del Aplech. *Cinquanta anys fan avuy, dia per dia*.—185. La patria catalana. Himne català. Lletra y música. *Desperta ferro*.—186. A la flor. *Bes de pau*.—187. Lo fumet. *Deria del segle*.—188. Prenent la fresca. *Pipa que pipa*.—189. De mala mena. *Qui es boig quan neix—may ne guareix*. (Refrà).—190. Lo Rey del Bosch. *De vell no 's passa*.—191. Lo millor de la Terra. *Morir es viure*.—192. A Maria. *Verge de Ripoll*.—193. A Vilafranca. Oda. *Si fills donares á la guerra—no los escatimares á la Ciencia*.—191. Gelosia. *Amor*.—196. *¡Qué dius are! Deu me 'n guard!*.—197. La Tresona. *Cuadret de costums de les serras segarreses*.—198. Liri blanc. *Lo branquilló*.—199. A Balaguer. *Desitj*.—200. Brindis de Pascua. (Versos alegres á una nina.) *Oh vi, mata la tristesa* etc.—201. Los dos ceguets. *Fe y Amor*.—202. Ressenya històrica de la recon-

questa de la Ciutat de Tarragona. *Dulcis amor patriæ*. VIRGILI.—203. Lo capdill vigatà Bernat Guillem d' Altarriba... y se derraman todos por nuestra patria, etc. J. CORTADA.—204. Lo Martí de Sant Magi Sanch per sanch.—205. Lo sacerdot catòlich. *Beati estis cum maledixerint* etc.—206. *Consummatum est. Excelsior*.—207. Maria. Novela original. *Mostreu á la nina bella—las virtuts del temps passat* etc.—208. Maria. *Vas spirituale*.—209. El seny y l'cor.—210. Davant la estàtua d' en Casanovas.—211. Lo consol d' Adán. *Emitit eum Dominus Deus de paradiso* etc.—212. L'èxit d' Israel. *Dextera tua, Domine, magnificata est in fortitudine*. Ecod. XV. 6.—213. Judici Universal. *Dies magna*.—214. La veu del Senyor. *Tingas pietat de mi jòh Deu! segons* etc.—215. Las desditxas del fumar. *Son verdaderas desditxas!*—216. Serinó en vers y en català endressat als fumadors de tota mena. *De la teya que fa fum—no n'espera gayre llum*.—217. Curiosa relació del pas que passà al Comte del Pas de gegant, etc. *Quin pas!*—218. La meua aymia. *Que n' es de hermosa!*—219. Una llàgrima. *Comiat*.—220. La caputxa. *Patria*.—221. La bodas de foch. *Amors al camp*.—222. Cuadro de costums tarragoninas. *Recorts del poble, que m' vegé naixer*.—223. Compendi d' Historia de la literatura catalana. *Quin eer aymador de las inmortals grandesas y passadas glorias de sa patria no s' postrará devant de la historia de la literatura?*—224. Gramàtica de la llengua catalana. *En aquest temps de resurreccions de llengues oblidades, no es sols la ortografia de la nostra la qui ha promogut dificultats y bregues*. M. MILA Y FONTANALS.—225. Gramàtica de la llengua catalana segons los principis que informan la gramàtica històrica. *La naturalesa y ser d' una llengua revela l' del poble que la parla*.—226. La festa de San Vinent. *Costums de ma terra*.—227. Cant d' una noya... si sona ó no sona—*Barcelona es bona!*—228. Prometatge. *Amor*.—229. Lo cigarret. *Llenseulo!*—230. A Catalunya. Himne. Lletre y música. *Cerca als fills; y digats... are!*—*Llamp de Deu, no som pas borts*. FRANCESC MATHEU.—231. Quis Deus magnus sicut Deus noster. *Psalm 76 v. 14*.—232. Lo corcer de Don Jaume. *Terram ungula fodit*, etc.—233. Lo Paborde de les ànimes. *Si voleu fer caritat!*—234. Maig. *Excelsior*.—235. Alsat. Llàtzer. Deu, amor... y Llibertat.—236. Lo Bateig. *Com al Vallés—no hi ha en lloch més*.—237. Fè y Amor... y l'eco d' aquella veu...—238. Rosa. *Me contestó al preguntarle—Porqué no te casas Juan?* etc.—239. Anyoransa. *Fides-Amor*.—240. Teresina. *Quant tantes esperances lo cor tanca—qué trist es lo morir!* etc.—241. La mort del aymant. *Soletat*.—242. Cançó del escó. *En los tions encesos—crema l' foch de la patria catalana*.—243. Maria. *Sens vos, ahont anirém?*—244. La salve á Montserrat. *Spes*.—245. La festa dels Jochs Florals. *Patria, Fides, Amor*.—246. *Bon vent tabaco!* *Quin susto!*—247. Lletre. *Tu es sacerdos*.—248. La Mestressa... *Duplicites pecare possunt principes accipiendo*, etc.—249. Lo Bataule. *Sempre*.—250. Lo salt de la donzella. *Tradició*.—251. Cor de roca, y cap de seny. *Ells son bressols de Fè y de Poesia*.—252. A la farga! *Quí no treballa—dorm á la palla*.—253. Siti de Balaguer. *O rey ó res!*—254. A un nuvi. *Fes tres salts y búscala bé* (Popular).—255. Lo darrer esperit. *¿Ya es tot materia?*—256. Via Crucis. (Historia d' amor). *...como los rios que en veloz corrida*, etc. BJOJA.—257. L' última carta. *Ausencia*.—258. Elegia. *La vinya morta*.—259. Lo meu fill. *Pene andava il valor di vaso in vaso*. DANT. *Purgatori, Cant VII*.—260. De la Terra. Lletre y tonada. *Vellant*.—261. Himne de Catalunya. Lletre y música. *Formigas y cigalas—espigas y rosellas*.—262. Himne á Catalunya. Lletre y música. *Catalunya pels Catalans*.—263. Necessitat de que la llengua catalana sigui oficial en las escolas de Catalunya. *Tres epistolas*.—264. Lo llenguatge oficial en las escolas catalanas... *Si quan me trobo sol parl ab mon esperit*, etc., ARIBAU.—265. Datos biogràfics de 'n Joan Fiveller. *Soch un conseller de Barcelona*. (Paraules d' en Fiveller).—266. Micer Lluís Pons de lcart. (Estudi biogràfic-critic) *Dolcissima patria meua*. PONS DE LCART.—267. Lo Rey en Jaume á Salou. *Quan tornaré á visitarvos—me dirán Conqueridor*. VERDAGUER.—268. Lo primer de Mars. *Defensar un dret constituït, es causa justa*.—269. Observacions. *Qui més sapiga—que més hi diga*.—270. Gramàtica catalana. *Pensem-hi hi parlem-ne*.—271. La Fidel. Imperial. Lleal y Esforçada. Ciutat de Reus honrada per las virtuts y talents de sos fills.—272. Las armadas de Salou y Port Fangos. *Resurrexit*. No entran en concurs las composicions: Al nen Jesús, *Soneto*; Pregunta misteriosa. *Soneto*; La primavera celestial, y Boda florida, per no cumplir las prescripcions del Cartell, y las titoladas: La Sinia. *Comparant*; Lo vici del fumar. *Fumém, fumém*; y Recort y amor. *Dol*, per haverlas rebudas passat lo terme d' admisió. Barcelona, 28 de Mars de 1895.—Lo Mantenedor Secretari, JOAN ALMIRALL Y FORASTÉ.

DIETARI DEL PRINCIPAT

Dià 4.

Lo Excm. é Ilm. Sr. Bisbe d' aquesta diócesis dona possessió al Rvnt. Dr. D. Antoni Forcadas, del càrrech de rector de nostre Seminari conciliar.

—Mor á Gerri, als 83 anys d' edat, D. Anton Benavent y Perayre, alcalde que fou d' aquesta ciutat los anys 1843 y 1854.

Dià 5.

Es firmat lo nombrament de D. Ferrán Alvarez, pera governador civil de Gerona.

Dià 6.

Ha sigut nombrat vicari general de la diócesis de Tortosa, lo Dr. D. Jaume Cararach é Iborra.

—La Junta gestora del ferro-carril del Noguera Pallaresa, reunida en la casa de la Diputació de Lleyda, acorda acceptar los acorts presos per aquesta corporació ó sia que havent fracassat lo projecte d' una companyia que construís per son compte lo espressat ferro-carril, era arribat lo cas de gestionar la formació d' una companyia concessionaria baix la base de la provincia.

Dià 7.

Haventse dit que 'l Govern cridaria vint mil minyons dels sortejats en la darrera quinta que quedaren en ses cases per haver tret número alt, se reunexen en lo Foment del Treball Nacional gran nombre de pares que tenen sos fills en aquelles condicions, acordant telegrafiar al president del Concell de Ministres demanant, que en compliment del article 150 de la llei de reemplaç, no 's cridi á les files als reclutes en dipòsit.

Un prech semblant es dirigit al ministre de la Guerra per lo Montepio Nacional de Quintes.

—Tenen lloch un concert organitzat per les societats corals euterpenses y altre per les que constitueixen la *Associació de Coros de Clavé*, al objecte de recullir fondos pera les famílies dels náufrechs del creuher «Reina Regente».

—Ha sigut nombrat governador civil de Lleyda, don Emili Vivanco.

Dià 8.

Pren possessió del càrrech d' alcalde d' aquesta ciutat, D. Joseph M.ª Rius y Badia.

—Ha sigut nombrat governador civil de Tarragona, D. Ceferi Sauco Diaz.

Dià 9.

Nostra Diputació provincial acorda concedir una subvenció de 7,500 pesetes pera la continuació del mapa geològic de la provincia.

—Procedent de Madrid, arriba á nostra ciutat y pren possessió de son càrrech, lo nou governador civil, don Valenti Sánchez de Toledo.

Dià 10.

Se reunexen en lo Palau de nostra Diputació provincial diferents senadors y diputats pera tractar del assumpte de la reforma dels aranzels antillans.

—S' acordá cridar una reunió de representants de associacions econòmiques, á fi de que donguin son parer en la esmentada qüestió.

Dià 12.

Llegim que 'ls alcaldes de Montblanch y de la Esplugu de Francolí, han cridat una reunió dels representants dels demás pobles de la Conca del Barberá, al objecte de buscar medis pera salvar aquella comarca de la crisi que está sufrint.